Autor Guste Santini
Petak, 17 Veljača 2012 17:43

Od sadašnje osnovne porezne stope u primjeni od 5% u 2014. godini PDV će se povećati na 8%, te u 2015. Godini na 10%. Udvostručiti PDV nije mala reforma usprkos činjenici da današnja stopa iznosi svega 5%. Povećanje od 100% je povećanje od 100% pa je razumljiv interes porezne struke. Pokušajmo odgovoriti na pitanje: da li je najavljeno povećanje dobro ili nije? Odnosno, što je isto, događaju li se tektonske promjene u arhitekturi poreznih sustava pojedinih razvijenih zemalja? Svjedoci smo dramatičnih promjena .....

2008. godine Velika je Britanija na krizu odgovorila snižavanjem opće stope PDV-a što sam nazvao nesretnim događajem. I kao što sam predvidio vrlo brzo se je vratila „stara“ porezna stopa, da bi se potom povećala. Njemačka je na krizu odgovorila povećanjem porezne stope poreza na dodanu vrijednost. Belika je Britanija ostala zarobljenicom prošlosti, a Njemačka, bogata protekcionističkom tradicijom, ostala je zemlja budućnosti. Polako, ali sigurno, sve zemlje EU korigiraju osnovnu poreznu stopu tako da ju povećavaju. Na prvi pogled obrazloženje se nameće samo po sebi: PDV je fiskalno izdašan porezni oblik pa i mala povećanja rezultiraju znatnim poreznim prihodima, što djeluje „ljekovito“ na proračunske deficite, smanjujući ih. To je istina. Međutim, to je samo, manji, dio istine.

Pokušajmo to pojasniti.

Proces reprodukcije je nedjeljiv. Ako je porces reprodukcije nedjeljiv tada nije primjereno u ocjeni porezne presije bilo kojeg subjekta, pojedinca ili tvrtke, promatrati bilo koji porez zasebno. Dakle, umjesto pojedinačnih poreza valja promatrati ukupno porezno opterećenje promatranog subjekta. Svakom je subjektu gotovo (zbog različitih elastičnosti koje neki porezni stručnjaci sa priličnom argumentacijom osporavaju) svejedno da li je porez nametnut na dohotak/dobit ili na potrošnju/faktore. Može se lako dokazati porezna ekvivalencija čak i u slučaju egzistencije različitih stopa elastičnosti.

Slučaj Hrvatske je vrlo indikativan. Oporezivanje dohotka u Hrvatskoj je među najvećima na svijetu usprkos činjenici da su porezni prihodi relativno mali. Porez na potrošnju je velik što rezultira značajnim poreznim prihodima. Doprinosi „na i od“ dohotka su vrlo visoki i prihodi, temeljem istih, su na razini prihoda poreza na dodanu vrijednost. Pogledajmo sada primjer. Ukoliko imate plaću od 10.000 kuna neto, vaša bruto plaća iznosi više od 20.000 kuna.

Pretpostvimo da potrošite cjelokupnu plaću (štednja = 0) vi ćete uz stopu PDV-a od 25% uplatiti dodatnih 2.000 kuna preza. Iz razmatranja smo, radi jednostavnosti, izuzeli trošarine koje nisu manje od 500 kuna. Tako, bez trošarina, raspodjela dohotka između pojedinca i države iznosi 8.000 : 12.000 kuna. To što su kod nas plaće daleko manje od 10.000 kuna nije primjedba već dodatni argument tragičnog stanja hrvatskog gospodarstva.

Vratimo se priči.

Značajnije oporezivanje potrošnje stimulira poreznog obveznika da manje troši i više štedi. Jasno, kada je dohodak ispod reproduktivne razine nemate tih dilema. Njemačka, Japan i ostale razvijene zemlje imaju velik dohodak per capita pa povećanje porezne presije na potrošnju značajno povećava štednju. Drugim riječima, kada vlast u nekoj zemlji ocijeni da joj je niska stopa štednje povećat će poreze na potrošnju, i obratno. Politika u pravcu povećanja štednje imat će značajne učinke na politiku oporezivanja imovine – valja očekivati smanjenje oporezivanja imovine, odnosno neto bogatsva. Prema tome, u zemljama gdje je vioska štednja, po ocjeni vlasti, smanjit će se porezi na potrošnju i povećati porezi na imovinu, neto bogatstvo. Zemlje sa malom štednjom, slučaj Hrvatske, preferirat će štednju putem povećanja oporezivanja potrošnje i smanjenja oporezivanja imovine.

To nije sve.

Dvadesetih godina prošlog stoljeća protekcionizam, zaštita nacionalnog gospodarstva, dominirao je svijetom. Zaštita se je provodila kizanjem nacionalnih valuta pojedinih zemalja, valutni rat, koje su tako pokušavale povećati konkurentnost svojih gospodarstava, a istovremeno usporiti uvoz u najvećoj mogućoj mjeri. Dogovor je postignut u Bolonji i tako je napuštena otvorena, ali ne i privremena, zaštita nacinalnih gospodarstava. Velika ekonomska kriza iz kraja dvadesetih godina usmjerila je intervecije pojedinih vlada u pravcu jačanja domaće potražnje poslije teorijski obrazložena od najvećeg ekonomise dvadestog stoljeća J. M. Keynesa – nacionalna gospodarstva bila su kontrolirano otvorena. Danas, u uvjetima globaliziranog gospodarstva i otvorenih nacionalnih gospodarstava pribjegava se, putem manipulacije poreza na potrošnju, kontrolirati potrošnja i uvoz, s jedne strane, i, s druge strane, povećati konkurentnost. Porez na dodanu vrijednost je gotovo „izmišljen“ instrument za tu i takvu potiku (moja porezna reforma naglašeno zastupa ovaj stav). Naime, u izvozu porez na dodanu vrijednost oduzima se na granici što nije moguće kod izravnih poreza, poreza na dobit i dohodak.

Vratimo se početku priče – Japanu.

Japan je svoj porezni sustav temeljio na porezu na dohodak u većoj mjeri nego što je to slučaj s ostalim razvijenim zemljama. On je naprosto svojom superiornošću u konkurentnosti „izvozio“ svoje poreze na inozemna tržišta. Sada kada je nužno dinamizirati nacionalni razvoj isti dodatno podržava povećanjem poreza na dodanu vrijednost. On, međutim, i dalje ostaje superiorna industrijska velesila jer je predviđeno povećanje i dalje ispod razine ostalih izvozno orijentiranih gospodarstava. Osim toga, veliki javni dug, zbog spasa nacionalnog bankarskog sustava (sic!), mora biti servisiran u najvećoj mogućoj mjeri na nacionalnoj razini kako bi osigurao visoki kretidni rejting u inozemstvu - AAA. Ima li se u vidu da je javni dug veći od 200% BDP-a jasno je da bi i malo povećanje kamaatnih stopa dramatično ograničilo autonomnost japanske ekonomske politike. Svaka čast gospodo tako se brane boje nacionalne ekonomije.